

1 רמב"ם יד החזקה הלכות עבודת יום הכפורים פרק ה

(א) כל עבודות שעובד בבגדי לבן בפנים בהיכל צריך לעשותן על הסדר שביארנו ואם הקדים בהן מעשה לחבירו לא עשה כלום:

...

(ד) הקדים דם השעיר לדם הפר בקדש הקדשים קודם שיגמור עבודתו יזה מדם הפר כמצותו ואחר כך יביא שעיר אחר וישחוט אותו ויזה מדמו בקדש הקדשים כמצותו ויפסל הראשון הקדים דם השעיר לדם הפר במתנות שבהיכל על הפרוכת יחזור ויזה מדם השעיר פעם שנייה לאחר דם הפר:

2 חדושי רבי חיים הלוי על הלכות עבודת יום הכפורים פרק ה הלכה א

כל עבודות שעובד בבגדי לבן בפנים בהיכל צריך לעשותן על הסדר שביארנו ואם הקדים בהן מעשה לחבירו לא עשה כלום עכ"ל:

ובה"ד שם הקדים דם השעיר לדם הפר במתנות שבהיכל על הפרוכת יחזור ויזה מדם השעיר פעם שניה לאחר דם הפר עכ"ל, והוא ביומא דף ס' [ע"א] ת"ר כל מעשה יוה"כ האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום, אמר ר' יהודה אימתי בדברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים אבל דברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ אם הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי, ר' נחמיה אומר במה דברים אמורים בדברים הנעשין בבגדי לבן בין מבפנים ובין מבחוץ אבל בדברים הנעשין בבגדי זהב מבחוץ מה שעשה עשוי, ועיין לעיל בדף ל"ט [ע"ב] דמבואר שם דלר"נ גם דברים הנעשין בבגדי לבן בעזרה סדרן מעכב, וכן מבואר גם הכא בסוגיין דהטעם דצורך פנים האמור בקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר ובשעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר דמעכבין הוא רק לר"י, ומשום דלר"נ בלאו הכי מעכב, כיון דנעשין בבגדי לבן, ואף דעשייתן היא בעזרה, והרמב"ם שפסק דדוקא עבודות שבהיכל סדרן מעכב, וגם הביא טעמא דצורך פנים, היינו משום דפסק כר"י דאינו מעכב רק בדברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים, ומפרש דלר"י גם היכל בכלל פנים דכל האמור בהן מעכב, וזה דלא כפירש"י שפי' דפנים פירושו לפני ולפנים, והיכל בכלל חוץ הוא בזה:

ועיין בלחם משנה שהביא מהא דאיתא בזבחים דף מ' [ע"ב] על הא דתניא ועשה כאשר עשה וכו' שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום, ופריך שם פשיטא חוקה כתיבה ביה וכו' לא נצרכא אלא לר"י דאמר וכו' דברים הנעשין בבגדי לבן בחוץ הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי אימא מדכסדרן לא מעכבי הזאות נמי לא מעכבי קמ"ל, הרי להדיא דלר"י היכל בכלל חוץ הוא וסדר הזאותן לא מעכב, וקשה על הרמב"ם שפסק דהיכל בכלל פנים וסדר הזייתן מעכב, וצ"ע:

ונראה דדעת הרמב"ם דהיכל גופיה דינו חלוק, והזאות שעל הפרוכת שהוא מן המזבח הפנימי ולפנים דינו כפנים דחוקה כתיב בהו וסדרן מעכב אף לר"י, והזאות המזבח עצמו דינו כחוץ דלר"י לא נאמר בהן חוקה ואין סדרן מעכב:

3 תלמוד בבלי מסכת יומא דף נב/ב

יצא ובא לו בדרך בית כניסתו ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון ולא היה מאריך בתפלתו שלא להבעית את ישראל:

4 תלמוד בבלי מסכת יומא דף נג/ב

מאי מצלי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרויהו משמיה דרב אמרי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה מעליותא היא אלא אימא אם שחונה תהא גשומה רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים

5 הגר"י מקוטנא

6 הררי קדם

7 תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו/ב

אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו

...

תנו רבנן יפיפיות שבהן מה היו אומרות תנו עיניכם ליופי שאין האשה אלא ליופי מיוחסות שבהן מה היו אומרות תנו עיניכם למשפחה לפי שאין האשה אלא לבנים מכוערות שבהם מה היו אומרות קחו מקחכם לשום שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

8 רבנו בחיי על דברים פרק ד פסוק לה

ופקח עיני שכלך בזה כי לא תמצא בכל התורה כולה שיאמר בשום מקום האלהים הוא ה' אלא ה' הוא האלהים, וכן בענין אליהו ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלהים (מלכים א יח, ט), כי יש נסים מפורסמים ויש נסים נסתרים, ובכלל המפורסמים הנסתרים, והמשכיל יבין:

9 ספר פרי עץ חיים - שער יום הכפורים - פרק א

אמנם אחר הנעילה דיה"כ, אנו אומרים ה' הוא האלהים. פי' - כי הלא נודע, כי הקטן נתלה בגדול, וא"כ היה לנו לומר, אלהים הוא ה', ר"ל אלהים שהיא הנוקבא, היא הוי"ה שהוא דכורא. אמנם הענין, כי הלא עתה אחר הנעילה, שגם הוא עולה למעלה עד מקום אשר עומדת הנוקבא, הנקראת אלהים. ואומרים ז"פ, נגד ז"ק, שכולן עולה הז"א למעלה מהן, ועלה למעלה ממקום חסד עד הבינה. אמנם ע"י כל זה, נמתקו הדינין של הנוקבא. וז"ס שמאלו תחת לראשי, כנזכר בזוהר, מיום ר"ה ועד יח"כ, ואז חזרה להיות פב"פ, ואין חבוק רק עם שמאל:

10 רבנו בחיי על דברים פרק ד פסוק לט

וענין השבת הלב הוא הדבר שצריך עיון גדול ודעה יתרה, ממה שאמר הנביא ע"ה (ישעיה מד, יט) ולא ישיב אל לבו לא דעת ולא תבונה לאמר, והענין הזה הוא שיחשב בלבו כי ה' הוא האלהים מנהיג העולם, בשמים אלו הגלגלים, ממעל אלו המלאכים, ועל הארץ העולם השפל, מתחת אלו מעמקי תהומות, וכל זה נכלל בלשון הכתוב שאמר שלמה ע"ה (משלי כה, ג) שמים לרום וארץ לעומק, ואמר אין עוד, בכל העולמות כולן:

11 ספר פרי צדיק לחנוכה - אות יג

כי הוי"ה הוא האלהים, והיינו כידוע דשם הוי"ה מורה היה הווה ויהיה שהוא אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. דאף אחר שנברא העולם ואנו רואים תבל ויושבי בה ויש בהן שמחריפין ונראה שהם נגד כבודו יתברך מכל מקום אין נעשה בעולם שום דבר נגד רצונו יתברך כמו קודם בריאת העולם וזהו שנאמר וידעת היום בבחינת הדעת שנכנס למעמקי הלב שכן מורה והשבות אל לבבך לב' הלבבות שהם יצר טוב ויצר הרע כמו שנדרש (פ' הרואה) בכל לבבך. כי הוי"ה שמורה שהכל כמו קודם שנברא העולם. וביה אין לנו שום תפיסה בעולם הזה שמפני כן אין שם זה נהגה בעולם הזה רק בשם אדני שהוא בחינת אמונה שאנו מאמינים כן אף שאינו נראה לעין כן. ואז זכו לבחינת הדעת, כי הוי"ה הוא האלהים ושם אלהים מורה על הנהגת עולם הזה. וכמו שאיתא בספרים אלה"ם גימטריא הטב"ע דמה שנראה לעין שמתנהג על פי הטבע הוא גם כן מכח אלהים שהוא בעל הכחות כולם ואז זכו ליחוד זה.

....

ויתברר זה על ידי מעשה אליהו שהיה בענין זה משורש זרעו של בנימין ויקריב באיסור הבמות בהר הכרמל. ואז יזכו

ראשך עליך ככרמל שהרשים שבכם יהיו חביבים כאלהו בהר הכרמל. שיתבררו על ידי בחינת אליהו שמכניס הרהור תשובה בעומק הלב שיהיו זדונות נעשות כזכויות כשלג ילבינו. ואז זכו כל ישראל לומר הוי"ה הוא האלהים שהוא היחוד האמיתי באורח פרט. וכן במוצאי יום הכיפורים אומרים ז' פעמים הוי"ה הוא האלהים שאז אחר שעשו ישראל תשובה ונתגלה תרעא דחירו בינה עלמא דאתי מזכירין ז' פעמים יחוד זה. ומספר ז' הוא מספר השלם כידוע.

12 ספר פרי צדיק פרשת וארא - אות יב

מכל מקום אי את בעי למנדע כי ה' הוא האלהים שזה נקרא באורח פרט לדעת כי אין עוד מלבדו והשבות אל לבבך. כי על ידי השתדלות האדם לכבוש היצר ולהתכלל הב' לבבות כחד. תגיע אחר כך לקדושה זו שהכל רק מצד השם יתברך אף התגברותך ובחירתך בטוב. וכמו שכתב הרמב"ן (שמות) בשם מדרש אגדה אהיה אשר אהיה כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך. וכבר דקדקנו דלפי המכוון היה צריך לומר אהיה אשר תהיה (ע' שמות מא' ו) אכן הפירוש הוא שהבטיח השם יתברך שישפיע בנו זו הקדושה שנדע אשר גם עבודת והשתדלות האדם הוא גם כן מצד השם יתברך ויתכן על מה שאתה הווה עמי גם כן לשון אהיה שזה גם כן באמת מצד השם יתברך. וכל זמן שיש באדם הב' לבבות לא יוכל לבא לקדושה זו לדעת כי ה' הוא האלהים. רק אחר שיתגבר האדם להתכלל הב' לבבות כחד. אז יזכה לידיעה זו, כי הכל מצד השם יתברך. ואז כשנקבע בלבו זה הדעת לדעת בכל מעשיו, כי רק ה' פעל כל זאת אז באמת הקב"ה מתנהג עמו כדיעתו ומצילו מכל רע. על דרך שמצינו (חולין ז' ע"ב) בר' חנינא שלא נתיירא אף מכשפים ואמר אין עוד מלבדו כתיב ומקשה מדאמר ר"י שנקראו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה ומשני שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה. והרי הוא קרא קאמר דאין עוד מלבדו כתיב ומה משני שאני ר' חנינא וכו'. אבל הכונה שדבריו, היינו למי שמשגיג בידיעה זו דאין עוד מלבדו. אז גם השם יתברך הווה עמו כן. וזהו שאמר שאני ר' חנינא וכו', שהיה קבוע בו זה הידיעה דאין עוד מלבדו. ועל כן נתגלה השם יתברך למענו בהתגלות זה דאין עוד מלבדו. ולא יוכל שום דבר להזיקו.

13 ספר פרי צדיק פרשת וארא - אות טו

[טו] ה' רועי לא אחסר. במדרש (שוחר טוב כג) את מוצא שאין אומנות בזויה מן הרועה וכו', ודוד קרא להקב"ה רועה אלא אמר דוד מזקנים אתבונן יעקב קרא לו רועה שנאמר האלהים הרועה אותי אף אני קורא אותו רועה וכו'. ומכל מקום יש שינוי דיעקב אבינו ע"ה אמר בשם אלהים ודוד אמר בשם הוי"ה. אכן הענין הוא על פי מה שאמרו ברעיא מהימנא פרשה זו (כה א) ולבסוף מ' שנין דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא דאוליף לון משה וכו', כדין אוליף לון באורח פרט הדא הוא דכתיב וידעת היום והשבת אל לבבך היום דייקא כו', כי ה' הוא האלהים וכו'. ולהלן (כו ב) אל לבך מיבעיא ליה כו', אי את בעי למינדע, כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך כו', לבבך יצר טוב ויצר רע דאתכליל דא בדא כו', (ונת' מא' יב) ולהלן (כו א) והשבות אל לבבך לאכללא לון כחדא שמאלא בימינא כדין תדע כי ה' הוא האלהים. והנה קודם מתן תורה לא היה הופעת שם הוי"ה שהדברי תורה נקראו שם הוי"ה כמו שאמרנו מהגמרא (ברכות ו. כא. ונת' מא' א). ועבודת האבות היה בהשתדלותם כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו דשם זה מורה בעל הכחות כולם. והאבות הלכו בהשתדלותם שהתבררו כל אחד במדתו באהבה ויראה ולא בדברי תורה שנצטוו מאתו יתברך שזה נקרא שם הוי"ה. ועל עצמו אמר האלהים הרועה אותי וגו', שהשיג שמה שעשה לא היה בכחו והשתדלותו רק שבעל הכחות כולם מנהיג אותו שהכל מהשם יתברך. אבל מכל מקום לא היה הדברי תורה בהתגלות שעל זה נאמר ושמי הוי"ה לא נודעתי להם (ונת' מא' ג). ואחר מתן תורה שהוא שם הוי"ה שכל התורה שמותיו של הקב"ה. ולמינדע באורח פרט, כי ה' הוא האלהים, דהיינו לידע שכל מה שעושה הוא רק מהשם יתברך. זה אי אפשר להשיג רק אחר שזיכה לעשות לו לב אחד לאביו שבשמים ולהוריק הרע מלב כסיל שגם הוא יתהפך לטוב. וזהו לאכללא שמאלא בימינא וזה והשבות אל לבבך בב' הלבבות ואז וידעת כי הוי"ה הוא האלהים בעל הכחות כולם. וזה שאמר דוד המלך ע"ה ה' רועי בשם הוי"ה לא אחסר. ואיתא אחר כך גם כי אלך וגו', לא אירא רע כי אתה עמדי. והוא על דרך מה שאמרו (יומא לט ע"ב) לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל. שאחר תשובה מאהבה זוכין שזדונות נעשות לו כזכויות. והיינו שמברר השם יתברך שהכל היה מסודר מאתו יתברך בראשית הבריאה וכמו שאמרו (שבת פט ע"ב) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו שיהיו כזכויות (ונתבאר כמה פעמים) וזהו, כי אתה עמדי. ובשבת כשזוכין לשבת עלאה תשובה עלאה. לדרתם למיעבד לון דירה בתרי בתי לבא, והיינו להוריק הרע מלב כסיל ולהכניס קדושה בלב חכם וכמו שאמרו (תיקוני זוהר תיקון מח) ואתפני מתמן יצר הרע. וכתוב וירא אלקים וגו', והנה טוב מאד שנדרש

בבראשית רבה על כל היפך הטוב שיהיה טוב מאד. ועל דרך מה שאמרו (זח"ב קפד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפק מגו חשוכא ולית טבא אלא ההוא דנפק מגו בישא. ואז זוכין למדרגת הדעת וידעת כי ה' הוא האלהים. וכך ביום הכיפורים שהוא עלמא דחירו יובלא שבת עלאה אומרים ז' פעמים הוי"ה הוא האלהים:

14 ספר פרי צדיק פרשת קרח - אות ז

והיינו שאף מדת הדין הצפון כמו שנאמר מצפון תפתח הרעה גם זה לטובה שמביא לידי חיי עולם הבא וכמו שתבע יצחק אבינו. ואמר אחר כך ותו ועבד הלוי הוא כדא דאת אמר כי ה' הוא האלהים הוא אשלים שלימותא למיהוי כלא חד הוא פשיטא לקבלא לכנסת ישראל וכו'. והיינו על פי שאמר (רע"מ וארא כ"ה א') כד נפקו ישראל ממצרים וכו' פקודא קדמאה דא אולפי לון דכתיב וידעתם כי אני ה' אלהיכם וגו' וכיון דידיעי פקודא דא באורח כלל וכו' כדן אולפי לון באורח פרט וכו' כי ה' הוא האלהים דא באורח פרט וכו'. והיינו שמקודם אמר להם באורח כלל וידעתם כי אני ה' אך אחר מ' שנה אולפי לון באורח פרט כי ה' הוא האלהים אלהים מורה על כל הנהגת עולם הזה שכ"כ אלהים גימטריה הטב"ע, והיינו שכל הנהגת הטבע מעולם הזה הוא גם כן על ידי מדת הו"א. וזה אתה הוא עד שלא נברא העולם כמו שהיה קודם הבריאה שעל זה מורה תיבת הו"א שכל הנעלם וזה יחוד האמיתי שיתגלה לעתיד. וכן יחוד זה נגלה על ידי אליהו הנביא שהכניס בישראל שהכירו הכל ואמרו ה' הוא האלהים. וכן לעתיד יתגלה אליהו הנביא שהוא יכניס זה בלב כל ישראל שיכירו כי ה' הוא האלהים. ואז יהיה הגאולה האמיתית שהוא יחוד הוי"ה כשם שהוא נכתב.

15 מעין בית השואבה

16 שער הפסוקים - ספר תהילים

סימן קי"ו:

אנא ה' מלטה נפשי:
ר"ת אנא, הוא אליהו נדב' אביהו. והם הנקרא נפש, ולכן אמר מלטה נפשי. ואז בהעלות אליו המ"ן, או חנון ה' וצדיק, שהוא היסוד, הצדיק המזדווג עמה, ע"י מ"ד. וזה ג"כ מ"ש בפסוקים אחרים:

17 תלמוד בבלי מסכת יומא דף כ/ב

ואף על פי כן כהן גדול משובח ממנו דאמר מר וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו

18 ספר ויקרא פרק טז

(לד) וְהִיָּתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטָּאתָם אַחַת בְּשָׁנָה

19 קרן אורה על מסכת תענית דף כד/ב

גמרא מאי מצלי יהי רצון שתהא השנה הזאת גשומה ושחונה כו' רב אחא ברי' דרבא מסיים ולא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ואל יהו עמך ישראל צריכים להתפרנס זה מזה כו'. נראה דמה שהתפלל כהן גדול ע"ז הוא על פי המדרש (בראשית רבה פרשה ס"ט) גבי יעקב אבינו ע"ה דעל הכל השיבוהו ועל הפרנסה לא השיבוהו כי שערי הפרנסה צריכים רחמים גדולים. ובאמת היא ההכנה הגדולה והעיקרית למנוחת ישראל ולהפנות לעבודת בוראם יתברך על כן כאשר נרצה עון ישראל ביום הכיפורים ועת רצון הוא ולא היה רשאי להאריך בתפלתו שלא להבעית את ישראל על כן התפלל בקצרה על גשמי שנה שיהיו מבורכים, ומטר היינו פרנסה. ומסיים בה רב אחא ולא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ולא יצטרכו כו' והוא מה שאמרו ז"ל בריש ברכות (ג' ע"ב) שדוד המלך ע"ה היה קם בחצות לילה ועסק בתורה ובשירות ותשבחות וכשעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אליו ואמרו לו עמך ישראל צריכים פרנסה עד שהשיבם לכו פשטו ידיכם בגדוד ולכאורה למה להם לומר זאת בכל יום כיון שכבר נתן להם

עצתו. אבל דבריהם ז"ל נפלאים הם כי בחינת מלכות בית דוד ידוע לו ולזרעו לבד ניתנה המלוכה משמים וכנודע דבריהם ז"ל (בראשית רבה פרשה צ"ז) שהוא רגל רביעי. ומה שנאמר בשבחה של אשת חיל ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה כדוגמא הזאת יתנהג דוד המלך ע"ה עם עמו ישראל וכמו שמלכות שמים מקבלת שפע וברכה מחצות עד עלות השחר ובעלות השחר היא מחלקת לכל ברי' כמו שנאמר (תהילים קמ"ה ט"ו) ואתה נותן להם את אכלם בעתו כן התנהג דוד מלכנו עם עמו ישראל ומחצות עד עלות השחר עסק בתורה אח"כ הלכו בזכותו ובכוחו לחלק שלל כמש"נ גמלתהו טוב כו' ושלל לא יחסר והדברים ידועים למשכיל. ומזה אנו רואים כי עיקר פרנסת ישראל תלויה במלכות בית דוד ומעת אשר ניטלה ממנו בעונינו חסרנו כל, על כן התפלל הכהן הגדול ע"ז ולא יעדי עביד שולטן מבית יהודה וכאשר לא יסור שבט מיהודה אז לא יצטרכו עמך ישראל זה לזה ולא לעם אחר כי יחלקו שלל אויביהם וכנ"ל:

20 ספר אמת ואמונה קוצק - עמוד פ

עוברי דרכים היינו מי שעובר ח"ו על דרך השי"ת, אבל לא מי שהולך בדרך ה' ולכן אמר עוברי דרכים ולא הולכי דרכים:

21 Franz Rosenzweig's *Conversions* - Pollock

מכל מקום צריך טעם מפני מה התפלל על גשמים יותר מכל דבר. ונ"ל משום דאמרינן בפ"ק דתענית [דף ז.] אין הגשמים נעצרין אלא בשביל מספרי לשון הרע. ואמרינן לעיל פ"ד [דף מד.] על מה הקטורת מכפרת על לשון הרע, והשתא לבתר הקטורת קטורת שכיפר על עון לה"ר שמעצרת גשמים מתפלל על הגשמים.

[גבורת ארין]

לא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה.

בדבר הערתו דמר למא בתפילת הכהן גדול דהתפלל על התמדת המלוכה התפלל בארמית "לא יעדו עבד שולטן מדבית יהודה" וכל התפלה היתה בלשון הקדש, וברמב"ם ז"ל מבואר לא יסור שבט מבית יהודה בלשון הקדש, והביא בשם הגר"א ז"ל מטעם דדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה, ולכן שינו הקרא ללשון ארמי.

ודברי הגר"א ז"ל הוא המצאה נפלאה [ובאמת הרמז"ל הוסיף על לשון הקרא לא יסור שבט "מבית" יהודה אולי בשביל זה לשנות הקרא], אבל הוא פלא הרי ג' פעמים היה הכה"ג מזכיר הקרא "כי ביום הזה" ביו"כ. ע"כ כמבואר בשו"ע או"ח [סי' מ"ט] דדרך תחינה ובקשה מותר א"כ הכא נמי, וגם גדולה מזה התירו לו לכה"ג ביו"כ קריאת כל הפרשה דאך בעשור בע"פ מפני הטורח יעוי' בירושלמי סוטה.

ואם נבוא לכלל זה אז י"ל דחשו בשביל פסוקא דלא פסקיה משה לא פסקינן

שתהא שנה זו גשומה ושחונה וכו', לא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה.

כתב רש"י שחונה — חמה, כמו "חמותי ראיתי אור" תרגום יונתן בן עוזיאל שחינת. וקשה לי האיך מתפלל כהן גדול בלשון ארמית, וכן לא יעדי שולטן מדבית יהודה, הא ר"י גופיה אמר בפ"ז דסוטה [דף לג.] כל השואל צרכיו בלשון ארמית אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מכירים בלשון ארמית.

ושמא י"ל דה"מ השואל צרכי יחיד אבל שואל צרכי רבים כמו כהן גדול ביוהכ"פ שמתפלל על כל ישראל אפילו בלשון ארמית שפיר דמי, וכהאי גוונא אמרינן התם, דפריך אדר"י מהא דתגן תפלה בכל לשון, ומשני לא קשיא כאן ביחיד כאן בציבור, מיהו מדמתלק בין יחיד לציבור משמע דלציבור גופיהו הוא דשפיר דמי אבל לא ליחיד המתפלל בעדם, דהיינו טעמא דלציבור שפיר דמי משום דכתיב הן קל כביד ולא ימאס כדפירש"י התם והאי טעמא לא שייך ביחיד המתפלל על הציבור. ושמא י"ל דכהן גדול אלים תפלתו דכציבור דמי.

והמחזור נ"ל דבמקדש דהשכינה שורה שם שאני דאפילו יחיד יכול להתפלל שם בלשון ארמית דבמקום שכינה אין צריך למלאכי השרת כדאמר בפ"ק דשבת [דף יב:] ר"א כי הוה אזיל למשאל בתפיחה זימנין אמר רחמנא ידכרינך לשלום, ופריך עלה מהא דר"י, ומשני שאני חולה דשכינה עמו וא"צ מלאכי השרת להכניס תפלתו, וכ"ש המתפלל בבית המקדש שהוא מקום השכינה⁴⁹.

דמתני' דתמיד מיירי בקטורת דכל יום שהיה מפזרה והיה העשן ממחר לבוא ע"כ יש לחוש שמא יכוח, משא"כ ביום הכיפורים שהיה צוברה ליכא למיחש כ"כ שמא יכוח, וע"כ ליכא ראייה ממתני' דתמיד וראיית הגמ' היינו מברייתא דמתנייא גבי יום הכיפורים, וגרסי' בגמ' "דתניא" ולא כדאייתא לפנינו "דתנן" וע"ז שפיר הקשו מאי ראייה מייתי מהתם. 49. ועי' בגלהש"ס סוטה שם שציין הגרעק"א לספר בתי כהונה

והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחויץ.

ודע שהזאות אלו של פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים] שהיו על הפרוכת צריכים שיהיו כנגד המקום המכוון כנגד בדי הארון, והכי אמרינן בת"כ בפרשת פר כהן משיח [פ"ג] אל פני הפרוכת, יכול אל פני הפרוכת כולה, ת"ל הקדש, מלמד שהוא מכוון כנגד בין הבדים, ע"כ. וסבור הייתי לומר שדין זה אינו נוהג אלא בבית ראשון שהיה שם ארון, אבל בבית שני שלא היה שם ארון, בכל מקום שיזה מהפרוכת מהני, ומשום הכי לא הביא רבינו דין זה כיון שלא היה נוהג בבית שני.

אך ראיתי בפ"ד מהלכות עבודת יוה"כ דין ב' שכתב ומזה ממנו על הפרוכת כנגד הארון. ע"כ. ולא ידעתי למה לא ביאר רבנו דין זה כאן, דעיקר קרא בפרים הנשרפים כתיב, ומשם למדנו לכל הזאות⁵⁰.

ונ"ל דאף בבית שני צריך שיזה כנגד אותו מקום שהיה מכוון כנגד הארון, וכההיא דתנינן בפ"ה דיומא דף נ"ב מהלך לשמאלו וכו' עד שהוא מגיע לארון, הגיע לארון נותן את המחתה בין שני הבדים, ואמרינן בגמ' דמתני' בבית שני מייירי, ומאי הגיע לארון מקום ארון, והא קתני נותן את המחתה לבין שני הבדים אימא כבין שני הבדים, ע"כ. והכוונה שקדושה ראשונה לא זזה ממקומה. וא"כ גבי הזאת הפרוכת צריך להזות נגד מקום ארון. ונראה דממקומו מוכרח דהא

והוא חצי פסוק ומשום הכי הרמז"ל שינה הכתוב.

ומחורתא כמו דאמרינן בש"ס שבת דף יב: דאף דאין מלאכי השרת נזקקין להמתפלל בארמית מ"מ בחולה דשכינה עמו שאני, א"כ כדי להראות חשיבותו של כה"ג ביו"כ כמבואר ביומא משו"ה היה מתפלל איזה תפלה בארמית להראות **דשכינה עמו**. [הגאון מקוטנא זצ"ל, חסדי אבות סי' י"ד]

מתני', יצא והניחו על בן הזהב שבהיכל, הביאו לו את השעיר וכו'.

עיי' ברמב"ם פ"ב מהל' פסולי המוקדשין הי"ד דמבואר דיש פסול יוצא מקדש הקדשים להיכל ומהיכל לעזרה, ובראב"ד שם ס"ל דאין בזה פסול יוצא כל שנשאר בעזרה, עיי"ש.

ושמעתי מפה קדוש חו"ז הגאון אדמו"ר מסוכטשוב זצ"ל [האבני נזר] שאמר לתרץ בדברי הרמב"ם מה שיש לדקדק דלמה בשחיטת הפר ביוה"כ נתנו למי שממרס כדי שלא יקרוש [לעיל דף מג:], ובגמר מתנות שבפנים נתנו על כן הזהב שבהיכל ולא נתנו למי שממרס שלא יקרוש הדם. ולהנ"ל ניתא, דלהכניס הממרס בפנים אי אפשר מטעם "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד" ולהוציא הדם לעזרה ג"כ אי אפשר דהא יפסל ביוצא כהרמב"ם הנ"ל ודפח"ח.

[אבני נזר יומא, בשם הג"ר יצחק יהודה טרונק מקוטנא]

ושם הביא בשם המל"מ שהק' על רש"י בסוטה דפירש הטעם דבציבור אפשר בארמית משום דציבור א"צ סיוע כדכתיב הן קל כביר, ולא פירש כפשוטו דבציבור דשכינה היינו משום דשכינה שריא וכמו דאמרינן בשבת דף יב: לגבי חולה, ואין צריך שיכניסו מלאכי השרת תפלתם. 50. בתקנת עזרא [הערות הש"ס מכת"י] כתב בשם השואל ומשיב דלכאו' רק ביום הכיפורים ילפינן [במנחות כז:] מדכתיב וכפר את מקדש הקדש דבעי מקום המקודש לקודש אבל לענין חטאות הפנימיות דלא כתיב מקדש הקדש אין צריך כנגד הארון. וע"כ לא כתב הרמב"ם אלא לענין יום הכיפורים. אבל כתב דנראה דכל דברי הגמ' במנחות היינו

ז. **פ"ד הל"א ו"ל**, "עד שילא מן הפרוכת ומתפלל שם צהיכל". ול"ע למה אינו מתפלל כשהוא עדיין צבית קודש הקדשים, ולמה הוא לריך ללאת ולהתפלל רק צהיכל. והתירון פשוט דכמו שיש איסור ציאה לקדק"ד יש גם איסור שפייה שם, וכל התירו הוא רק הקטרת הקטרת וכשנגמרה מלאתה כשנתמלא הצית עשן, אז מחויב **ללאת מיד**.

והשתא מצואר למה הכ"ג לריך להזכיר א"ע בתוך הוידוי השני ואינו מזכיר את עלמו צודויו צשלישי, דהפר צעיקר הוא שלו ולפיכך צכל וידוי לריך להזכיר גם את עלמו, משא"כ צוידוי השלישי אין לכ"ג שום צעלות צפני עלמו. אך עיין צאמין כח שכתב "ללח וצא אלל פרו שנית לחן מטהו פני לור התודה", צלי הזכרת וידוי על עלמו [אף שהוא מוזכר צמשכה (מא, צ)], ול"ע.

סימן פב

ברין צורך פנים כפנים דמי - ודין סדר ביוה"כ

הגרלה שהיא כמו כן לורך חון לשעיר המשלת, ועוד תירן דטעמא דהגרלה לאו עבודה היא מהני לענין זה [דלא נימא] הטעם לורך פנים כפנים דמי".

ולבאורה מחלוקת שני התירולים צתו"י תליא צמש"ג, דאם נימא דצורך פנים יש דין סדר אף שתורת עבודה חון עליו, ודין העיכוב צבו הוא משום הא גופא דהוא לורך והכשר לעבודות פנים, א"כ גם צהגרלה שייך עיכוב לורך פנים, אי לאו האי טעמא דהוא גם לורך חון דשעיר המשלת. אולם אי אמרינן לורך פנים כפנים דמי משוי לעבודה חפינה כתחילת הקטרה וכעבודת פנים, א"כ נראה דזה לא שייך צהגרלה של השעירים, דצודאי שהוא מעשה לעלמו, ואין צו לתא דתחילת הקרבה כלל.

ויעוין עוד צתו"י שם, שכתבו, "ואפילו נחשוב שחיטה כלורך פנים לר' יהודה כמו חפינה צסו"פ הוליאו לו, כדפירש"י על פלוגתא דר' יהודה ור' נחמיה לקמן (ס, א - ד"ה צצגדי לצן מצחון), ואע"ג דשחיטה לאו עבודה היא, מ"מ שחיטה עדיפא דשייך צה פיגול וחייבין עליה צחון, אבל הגרלה אינה רק צמקום קריאת שם, ולא שייכא מידי לעבודה", וציאור דצריהם מצואר היטב להנ"ל, דשחיטה מחד

א. יומא ס, צ, "קטרת שחפנה קודם שחיטתו של פר לא עשה ולא כלום", ומצואר שם דאתיא אפילו לרבי יהודה דלא כתיבא חוקה צדצרים הנעשים צצגדי לצן צחון, כי לורך פנים כפנים דמי. ויש להסתפק ציקוד דין זה לורך פנים כפנים דמי, מי נימא דמשום הכי אף שעבודת חפינה היא עבודה חון, מ"מ זה גופא שהיא הכשר ולורך עבודה פנים להכי יש צה דין סדר לעיכובא, כי סו"ס לורך פנים היא. ואו דלמא י"ל, דמשום זה לורך פנים דהקטרה היא, ע"כ עבודה חפינה עלמה חשובה כתחילת עבודה הקטרה, והרי צעבודת הקטרה כתיבה חוקה לעיכובא שהרי עבודה פנים היא, וממילא חייל עיכוב זה גם צחפינה שהיא תחילת הקטרה, וכל תורת עבודה פנים אית צה.

והנה לעיל (לט, צ) נחלקו צגמ' אס עליית גורל מתוך קלפי מעכצת, ואמרינן שם "אליבא דרבי יהודה דאמר דצרים הנעשים צצגדי לצן מצחון לא מעכצא, כו"ע לא פליגי דלא מעכצא", כי עליית גורל הוי מדצרים הנעשים צחון ויעו"ש. וצתו"י שם ד"ה הנחה תמהו צזה, "ותימה היכי חשיב הכא הגרלה דצרים הנעשים צצגדי לצן מצחון, והא צסוף הוליאו לו חשיב חפינה דצרים הנעשים צצגדי לצן צפנים הוליל ולורך פנים הוא", ותירלו שם, "דשאני

convinces him that such faith is still very much alive within Judaism itself. Glatzer's influential essay may be said to have stamped the story with this two-step structure.⁷ Thus, according to Glatzer, "Rosenzweig decided to become a Christian" when, through the night-conversation with Rosenstock, "he came to see, with the clarity of conviction, that an intellectual's attitude toward the world and history can be one of religious faith."⁸ And Glatzer concludes that Rosenzweig's letter to Ehrenberg, announcing his decision to remain a Jew, "betrays a certainty that does not come to a man through thinking; it points to a profound, instantaneous event." "The experience of this day [i.e., Yom Kippur] was the origin of his radical return to Judaism." "Had it not been an experience of his own life, all this [i.e., his later account of the Yom Kippur liturgy in the *Star*] could not have been written."⁹

Ever since Glatzer's essay appeared, these two moments of faith experience have been attributed to Rosenzweig as the beginning and end of his process of conversion throughout the literature. To give a sense of the overwhelming authority of this claim about faith and faith experiences within the story as it has been passed down in the scholarship, permit me to cite here roughly one representative voice from the Rosenzweig scholarship for every decade since Glatzer published his influential essay:

- 1950: In the wake of the night-conversation of July 7, 1913, Rosenzweig "made the standpoint of religious faith his own, but that very fact called his Jewishness into question. . . . And so . . . he decided to become a Christian. Before his conversion could be consummated, however, Rosenzweig went to the Yom Kippur services held in a little Orthodox synagogue in Berlin. There something happened—exactly what has never become known. But when it was over, Rosenzweig was convinced that he could live his religious existence as a Jew and that his place was in the People Israel."¹⁰
- 1961: "The fact that a man of science like Rosenstock related to faith with such seriousness, changed Rosenzweig's worldview from its foundations. A tremendous internal revolution occurred within him. . . . Faith conquered Rosenzweig." "Rosenzweig decided to travel to Berlin and spent Yom Kippur in a small synagogue of Eastern European Jews . . . this Yom Kippur prayer service returned him to Judaism. He left the service a different man. For the second time faith had conquered him, and this time the faith of his fathers."¹¹
- 1972: "There are two incidents which are crucial to an understanding of the conception and creation of *The Star of Redemption*. The first was the impassioned discussion that occurred on the night of July 7, 1913, between Rosenzweig and Eugen Rosenstock-Huessy. . . . The first event was defined by the power of the

argued word, the word spoken which denies all relativity, beginning as it does from the confession of faith." "The second was his lonely participation in the service of the Day of Atonement in Berlin on October 11, 1913, a service which was intended to mark his departure from Judaism and the Jewish faith and in fact resulted in his reconversion and return as *baal teshuva*. . . . We know nothing about what transpired, but we can guess from certain themes which recur in . . . [his] writings. Rosenzweig discovered the liturgy of Israel as a felt liturgy, a liturgy which actually enabled humble men to be pulled out of time into the rhythm of eternity. . . . Rosenzweig left the service resolved to remain a Jew."¹²

- 1982: "Rosenzweig's 'real' conversion was to occur in Leipzig in July 1913, at the close of a night of discussion with Eugen Rosenstock in the course of which the latter succeeded in refuting Rosenzweig's relativistic world view of using not so much rational arguments but rather the testimony of his own lived faith. It is faith, looked upon not as a theological notion but as a fact of origin, as a lived experience, that Rosenzweig calls *revelation*. . . . However, before taking the decisive step, Rosenzweig decided to attend the Yom Kippur service in a small synagogue in Berlin. It is there that his real conversion occurred, the conversion that brought him back to Judaism. Rosenzweig does not mention explicitly this experience in any of his writings, but without a doubt, it is the decisive event of his spiritual biography."¹³
- 1982: "In an all-night discussion (July 7, 1913) with two friends, both Christians of Jewish origin, Rosenzweig found in them a faith so genuine, and in himself a hunger so profound, that he gradually reached the decision that he, too, must convert to Christianity. And during a single day (October 11, 1913, attending Yom Kippur services in a small Orthodox synagogue in Berlin . . .), he made the astounding discovery that 'Religion: Jewish' was not, after all, an empty notation at a registry office, but nothing less than the unique relation between the Jewish people and the God of the world."¹⁴
- 1988: "Slowly Rosenstock led his friend to the realization that a votary of culture and reason could with integrity affirm faith in revelation, and that indeed it was the only sensible way of overcoming the philosophical and historical relativism of the day. On the night of 13 July Rosenzweig yielded to Rosenstock's arguments and declared that he would adopt Rosenstock's *Offenbarungsglaube*. . . . In preparation for his conversion, he attended that autumn the Jewish High Holiday services, finding his way for the Day of Atonement to a traditional synagogue in Berlin. . . . Having witnessed, perhaps for the first time, a traditional Day of Atonement service, Rosenzweig concluded that Judaism was not spiritually moribund as he and his friends had assumed. Reversing his decision to enter the Church, he thus affirmed that a meaningful life of faith may be pursued within the precincts, as he put it, of the Synagogue."¹⁵
- 1995: "First there is the famous conversation of July 7, 1913. . . . Rosenstock persuades Rosenzweig of the untenability of his or any skeptical relativism. . . . in the name of a religious absolute, more specifically, in the name of Christian faith. . . .

The second great event of Rosenzweig's spiritual biography, just three months after the culminating conversation with Rosenstock: the now famous Yom Kippur experience in a small orthodox shul in Berlin, on October 11, 1913. . . . On that Yom Kippur day in Berlin, Rosenzweig discovered that Judaism was neither a relic nor a preparation, but that it was very much alive. . . . These two profound transformations determined the path of Rosenzweig's subsequent life and work."¹⁶

- 2005: "Two events, two encounters of 1913, were pivotal in establishing the direction of his life. The first was a conversation with an elder peer [*sic*] Eugen Rosenstock, whose passionate and articulate commitment to Christianity convinced Franz that religion, at least Christianity, could provide a meaningful orientation for modern life. The second was a religious metamorphosis during the holiest day of the Jewish calendar, Yom Kippur. His experience of God's nearness taught him that there was still fire in the smoldering embers of Judaism, despite his having earlier dismissed that religious heritage as moribund."¹⁷

These accounts of Rosenzweig's near-conversion and return in 1913, offered by some of the most important scholars in Jewish thought of the last sixty years, are merely a representative sample of the myriad retellings of the story in the literature, but they clearly bear out the key role faith experience plays within the dominant scholarly account of Rosenzweig's period of personal transformation. It may come as some surprise, therefore, that Rosenzweig nowhere mentions having undergone any kind of significant experience on Yom Kippur in 1913,¹⁸ and he in fact *explicitly denies* that the transformation he underwent in the wake of the *Leipziger Nachtgespräch* had anything to do with "faith experience."¹⁹ Given this dearth of evidence from Rosenzweig's own pen, it is quite remarkable that the story of Rosenzweig's conversion in its prevailing form has had the astonishing staying power testified to in the above citations. There is no doubt that part of the appeal of this story stems from the way it paints such an inspiring, indeed triumphant picture of possibilities still available for those struggling in the modern world with matters of spiritual identity, in general, and with matters of Jewish identity in particular. The figure of a Rosenzweig who was so evidently drawn to Christian faith but who nevertheless remained a Jew also became an important bridge, after World War II in particular, upon which the possibility of Jewish-Christian interfaith dialogue could be reestablished.²⁰ But I would suggest that part of the staying power of this foundational myth is wrapped up in the very claims to faith experience around which the story is structured.